Državne nagrade in priznanja na področju znanosti –

pogosta vprašanja in odgovori

Katere so državne nagrade in priznanja na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti?

Zoisove in Puhove nagrade in priznanja ter priznanje ambasadorka oz. ambasador znanosti Republike Slovenije so najvišja in najbolj prestižna priznanja v Republiki Sloveniji za izjemne dosežke na področju znanstvenoraziskovalnega dela in tehnologij, razvojne dejavnosti ter inovacij. Te nagrade se podeljujejo vrhunskim raziskovalkam in raziskovalcem, inovatorkam in inovatorjem ter strokovnjakinjam in strokovnjakom, ki s svojimi dosežki pomembno prispevajo k razvoju znanosti, tehnologij in inovacij v Sloveniji. Priznanje ambasadorka oz. ambasador znanosti Republike Slovenije pa je priznanje za pomembne dosežke pri promociji in razvoju slovenske znanstvene n razvojne dejavnosti v tujini.

Nagrade in priznanja izpostavljajo pomen znanstvenih dosežkov in inovacij ter poudarjajo njihovo razumevanje za globalni napredek slovenske družbe in gospodarstva. Vrste nagrad in priznanj določa Zakon o nagradah in priznanjih za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti, kriterije za posamezne nagrade in priznanja pa Pravilnik o nagradah in priznanjih za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti.

- **Zoisovo priznanje** se podeljuje za pomembne dosežke na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti.
- **Zoisovo nagrado za vrhunske znanstvenoraziskovalne dosežke** v zadnjih sedmih letih.
- **Zoisovo nagrado za življenjsko delo** prejme raziskovalka oz. raziskovalec, ki se je v celotni karieri s svojim delom izjemno uveljavil na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti.
- Za pomembne dosežke pri promociji in razvoju slovenske znanstvene in razvojne dejavnosti v tujini Odbor podeljuje **priznanje ambasadorka oz. ambasador znanosti Republike Slovenije**.
- **Puhovo nagrado za življenjsko delo** prejme posameznica ali posameznik, ki se je s svojimi dosežki v celotnem življenjskem obdobju izjemno uveljavil/a ter s tem prispeval/a h gospodarskemu oziroma družbenemu razvoju ter gospodarsko učinkoviti družbi v Sloveniji.
- **Puhovo nagrado za vrhunske dosežke** prejme posameznica oz. posameznik ali skupina, katerih dosežki v zadnjih sedmih letih so izjemnega pomena za gospodarski oziroma družbeni razvoj posameznega področja, regije ali države.
- Za pomembne dosežke posameznice, posameznika ali skupine v zadnjih sedmih letih, ki so se izjemno uveljavili s svojimi dosežki, ki imajo izjemen pomen za gospodarski oziroma družbeni razvoj posameznega področja, regije ali države, pa se podeljuje **Puhovo priznanje**.

Kdo lahko prejme nagrade in priznanja?

Zoisove nagrade in priznanja so namenjeni raziskovalkam in raziskovalcem, ki so s svojimi izjemnimi rezultati trajno prispevali k razvoju znanstveno-raziskovalne in razvojne dejavnosti v Republiki Sloveniji.

Puhove nagrade in priznanja se podeljujejo posameznicam, posameznikom ali skupinam za dosežke na področju razvojne dejavnosti s področij naravoslovja, tehnike, ved o življenju, humanistike in družboslovja za izume, tehnološke in netehnološke razvojne dosežke in uvajanju novih znanstvenih izsledkov vseh znanstvenih področij v gospodarsko in družbeno prakso.

Priznanje ambasadorka oz. ambasador znanosti RS prejmejo posameznice ali posamezniki, ki so se poleg izjemnih znanstvenih dosežkov izkazali tudi s promocijo in razvojem slovenske znanstvene in razvojne dejavnosti v tujini.

Zoisove in Puhove nagrade za vrhunske dosežke ter Zoisova in Puhova priznanja se lahko podelijo posameznicam, posameznikom ali skupinam, medtem ko se nagrade za življenjsko delo in priznanje ambasadorka oz. ambasador znanosti podeli le eni osebi.

Letošnje nagrajenke in nagrajenci bodo objavljeni 14. oktobra 2024 na spletni strani Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in inovacije: Državne nagrade in priznanja na področju znanosti | GOV.SI.

Koliko nagrad in priznanj se podeli vsako leto?

Vsako leto Odbor podeli največ 15 nagrad in priznanj, pri čemer lahko podeli največ:

- dve Zoisovi nagradi za življenjsko delo,
- štiri Zoisove nagrade za vrhunske dosežke,
- šest Zoisovih priznanj,
- eno priznanje ambasador znanosti Republike Slovenije,
- skupno do največ tri Puhove nagrade ali priznanja, od tega največ eno nagrado za življenjsko delo.

V primeru, da Odbor presodi, da za neko nagrado ali priznanja ni vloge, ki bi ustrezala kriterijem, se je ne podeli.

Vir: Pravilnik o nagradah in priznanjih za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti

Koliko bo v letu 2024 znašala vrednost letošnjih nagrad in priznanj?

Višina nagrad in priznanj na področju znanstvenoraziskovalne in razvojne dejavnosti bo letos izenačena z višino Prešernovih nagrad.

V letu 2024 se je Odbor odločil, da podeli:

- dve Zoisovi nagradi za življenjsko delo v vrednosti 30.000 evrov,
- štiri Zoisove nagrade za vrhunske dosežke v vrednosti 30.000 evrov,
- šest Zoisovih priznanj v vrednosti 10.000 evrov,
- eno priznanje ambasador znanosti Republike Slovenije v vrednosti 30.000 evrov,
- eno Puhovo nagrado za življenjsko delo v vrednosti 30.000 evrov,
- eno Puhovo nagrado za vrhunske dosežke v vrednosti 30.000 evrov in
- eno Puhovo priznanje v vrednosti 10.000 evrov.

Kakšen je pomen nagrad za Slovenijo?

Zoisove in Puhove nagrade izkazujejo in izpostavljajo izjemen prispevek prejemnic in prejemnikov k razvoju znanosti in inovacij. Dosežki so vzor in motivacija za mlade, naslednje generacije raziskovalk in raziskovalcev. S podeljevanjem teh nagrad Republika Slovenija javno priznava pomen znanosti za družbo ter spodbuja k znanstvenemu raziskovanju in inovacijam.

Zakaj je pomembno komunicirati znanstvene dosežke širši javnosti?

Komuniciranje znanstvenih dosežkov je ključno za izboljšanje razumevanja vloge znanosti v družbi. Priznanja, kot so Zoisove in Puhove nagrade, ne le izpostavljajo dosežke vrhunskih raziskovalk in raziskovalcev, temveč tudi navdihujejo in motivirajo, krepijo zavedanje in ponos na dosežke slovenskih znanstvenic in znanstvenikov ter prispevajo k pozitivnemu odnosu in dialogu med znanostjo in družbo. S tem, ko znanstvene dosežke približamo in naredimo razumljivejše, krepimo zaupanje javnosti v znanost ter pokažemo, da smo z znanostjo obkroženi in da njena dognanja izboljšujejo vsakdanje življenje.

Kdo podeljuje nagrade in priznanja?

Nagrade in priznanja podeljuje Odbor Republike Slovenije za podelitev nagrad in priznanj za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti, ki ga imenuje Vlada Republike Slovenije izmed uveljavljenih raziskovalk in raziskovalcev. Kandidatke in kandidate za članice in člane Odbora predlagajo Slovenska akademija znanosti in umetnosti, univerze in visokošolski zavodi, raziskovalni zavodi, gospodarske organizacije in posamezne raziskovalke oz. raziskovalci.

Odbor ima štirinajst članic in članov in predsednico oz. predsednika. Sestavljen je tako, da je upoštevana spolna uravnoteženost in da so v njem zastopana vsa področja znanstvenih ved. Imenovani so za dobo štirih let, in sicer tako, da se vsaki dve leti zamenja polovica članic in članov. Predsednica oziroma predsednik ter članice in člani Odbora ne morejo biti imenovani dva zaporedna mandata.

Trenutna sestava Odbora: Odbor Republike Slovenije za podelitev nagrad in priznanj za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti | GOV.SI

Kako poteka izbira nagrajenk in nagrajencev?

Odbor Republike Slovenije za podelitev nagrad in priznanj za izjemne dosežke v znanstvenoraziskovalni in razvojni dejavnosti vsako leto, praviloma februarja, objavi javni razpis za prijavo kandidatur na nagrade in priznanja. Nagrajenke in nagrajence lahko predlagajo pravne in fizične osebe. Prispele vloge Odbor razdeli med strokovne komisije z različnih širših znanstvenih področij, običajno štirih do petih, ki podrobno proučijo dosežke v vlogah za nagrade in priznanja. Prijave ocenjujejo v skladu s kriteriji in merili, ki jih določa Pravilnik o nagradah in priznanjih za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti.

Dokončno o nagrajenkah in nagrajencih odloči na seji Odbor z najmanj dvotretjinsko večino glasov vseh članic in članov, na kateri (glede na razpoložljiva proračunska sredstva) vsako leto določi tudi denarno višino nagrad in priznanj.

Od kdaj se nagrade podeljujejo?

Zoisove nagrade in priznanja ter priznanje ambasadorka oz. ambasador znanosti RS se podeljujejo od leta 1998, Puhova priznanja od leta 2005, Puhove nagrade pa od leta 2017.

Zgodovina nagrad v znanstveno raziskovalni in razvojni dejavnosti

Podelitev najvišjih državnih nagrad na področju znanosti ima dolgo tradicijo. Z odredbo Ministrstva za prosveto Narodne vlade Slovenije leta 1946 je bilo določeno, da upravni odbor Prešernovega sklada podeljuje nagrade tako za umetnost kot znanost. Po pet nagrad letno za znanost je podeljeval upravni odbor Prešernovega sklada vse do oblikovanja samostojnih nagrad za znanost.

Ob smrti Borisa Kidriča leta 1953 je bil sprejet Zakon o skladu Borisa Kidriča, leta 1957 pa so bile iz sklada podeljene prve nagrade najuspešnejšim znanstvenicam in znanstvenikom na področju raziskovalne dejavnosti. V letih 1957 do 1991 je bilo podeljenih 131 Kidričevih nagrad in 389 nagrad Sklada Borisa Kidriča.

S sprejemom Pravilnika Republike Slovenije o nagradah in priznanjih za znanstvenoraziskovalno delo so bile podane pravne podlage za podelitev nagrad RS za znanstvenoraziskovalno delo. Nagrade pod tem naslovom so se podeljevale šest let, podeljenih je bilo 32 nagrad.

V letu 1998 je bil sprejet nov Pravilnik RS o nagradah in priznanjih za znanstvenoraziskovalno delo, ki je najvišje državne nagrade na področju znanosti poimenoval po poliglotu in svetovljanu ter Slovencu Žigi Zoisu.

Poseben Zakon o nagradah in priznanjih za izjemne dosežke v znanstveno-raziskovalni in razvojni dejavnosti je bil prvič sprejet leta 2005. Poleg Zoisovih nagrad, Zoisovih priznanj in priznanj ambasador znanosti, je omogočil tudi podelitev Puhovih priznanj.

Sprememba Zakona (UL RS 97/17) je poleg Puhovega priznanja uvedla tudi Puhovi nagradi za vrhunske dosežke in za življenjsko delo.

Kje lahko najdem več informacij o nagradah in dosedanjih nagrajenkah in nagrajencih?

Več informacij o Zoisovih in Puhovih nagradah in priznanjih ter priznanju ambasador znanosti RS, vključno s preteklimi nagrajenkami in nagrajenci, obrazložitvami njihovih dosežkov ter spletnimi povezavami na slovesne podelitve nagrad v zadnjih letih, lahko najdete na spletni strani Državne nagrade in priznanja na področju znanosti | GOV.SI.